THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave., R.
Published daily except Saturday and Sunday.
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA.
Subscription: $6.00 per year.
Established 1910 Phones: 55 409—52 218
WINNIPEG — MANITOBA

די סטודענטישע געזעצן אין עסטרייך

די עסטרייכער רעגירונג האָט אויף דער פאָדערונג פון די נאַציאָנאַליסטישע סטודענטן גומגעהייסן אַ נייעם געזעץ־פּראָיעקט, לויט וועלכן די סטודענטן אָרגאַניזאַציעס אין די אוניווערסיטעטן, אין פאַרבינדונג מיט זייער אַקאַדעמישער אויטאָנאָמיע, זוללן זיין פאַרטיילט ווערן אין דאָס נאַציאָנאַליטענען. דאָס הייסט, אַז די דייטשע סטודענטן זאָלן האָבן זייער איינענע אָרגאַניזאַציע, מיטן רעכט ניט אַריינצוגעמען קיין סטודענטן פון אַנדער נאַציאָנאַליטעטן. בעת די אידישע זוללן האָבן דאָס זייער אידישן סטודענטן פאַרבאַנד, אין וועלכן עס וועלן אָנגד דאַרפן אויך איינגעשלאָסן ווערן די געשמאָטע אידישע סטודענטן, וועלכע רעכענען זיך פאַר אירן לויט זייער נאַציאָנאַליטעט. כאָטש זיי זיינען קריסטן לויט זייער גלויבן.

די רעגירונג פון עסטרייך, וועלכע איז אַנד אַן אַנטיסעמיטישע, איז לטובת דעם געזעץ כלומר־שט צוליב דער אידישער טובה־וועגן. עס הייסט, אַז אַזוי ווי דאָ אידישע סטודענטן פאַרלאַנגען גלייכע רעכט, גיט זיי דאָ די זעלבע רעכט, וואָס די דייטשע סטודענטן. צו האָבן זייער אייגענע אָרגאַניזאַציע. זי האָט אפילו צוגעזאָגט ניט פאַרצוברייגען דעם געזעץ פּראָיעקט פאַרן פאַרלאַמענט, וואו זי וועט זיך ניט באַראַטן וועגן דעם ענין מיט דער ווייניער אידישער קהלה.

אָבער אין די אידישע רייען גופא קעסטירט אַ טיפע מיינונגס פאַרשיידענהייט וועגן דעם ענין. פון איין זייט זיינען די אידישע אסימילאַטאָרן, נאַטירלאַך, אויסגשפּראָכן קעגן אַזאַ געזעץ וואָס זאָל אַנערקענען די אידן פאַר אַ באַזונדער נאַציאָנאַליטעט. בעת אַ צווייטע אידישע נאַציאָנאַליסטן זיינען דאָ אַזעלכע, וואָס זיינען גענויגט אייגנטלעך צו דעם געזעץ אויפן וואָס אַנערקענט דעם נאַציאָנאַליטעטן פּרינציפּ.

איין זאַך איז אָבער זיכער: באַלד ווי די "נאַצי" סטודענטן האָבן פאַרלאַנגט אַזאַ געזעץ אין באַלד ווי די רעגירונג האָט זאַ אים איינגעשטימט, איז אַ ער נים געצילט לטובת די אידן. דורך אים זוכט מען גיכער פון אַלץ ניט אויסצוגלייכן די אידישע סטודענטן אין זייערע רעכט מיט די דייטשע. נאָר דורכצופירן אַ שאַרפערע ליניע צווישן ביידע צדדים, כדי צו קאָנען לייכטער באַשרייענקען די אידישע סטודענטן אין זייערע רעכט.

דער צוגאַב פון די משומדים צו די אידישע סטודענטן, וועלכע ווילן זיי זיכער נים ליידן. איז אויך אַן אָנדייטונג אויף דעם. אַז די ליניע וויל מען דורכפירן אין דעם "נאַצישן" גייסט. לויט וועלכן אידישער אַפּשטאַם קאָן ניט אויסגעקויפט ווערן דורך שמד.

די אונגאַרישע פאַרשווערונג

די פאַשיסטישע פאַרשווערונג וואָס איז נאָר־וואָס אנטדעקט געוואָרן אין בודאַפּעסט איז אַ פּועל יוצא פון דער קריטישער עקאָנאָמישער לאַגע אין לאַנד. מיט וועלכער דער פאַשיסטן האָבן געזוכט זיך־דיי רעגירונגס קאַסע איז פּוסט. און זי קאָן ניט צאָלן ניט די איסלענדי־שע חובות און אפילו ניט די פּראָצענטן אויף זיי. אין פאַר־ספּאַווטן זיך מיט די שכירות פאַר די רעגירונגס אָנגעשטעלטע, — און דער צוועק פון די פאַשיסטן איז קאָנסטיק געווען אָפּצוזאָגן זיך אינ־נאַנצן פון די איסלענדישע חובות.

די אָנפירער פון דער פאַרשווערונג זיינען געווען די זעלבע, וואָס האָבן אָנגעפירט דעם בלוטיקן "ווייסן טערער" באַלד נאָכן פאַל פון דעם קאָמוניסטישן רעזשים. פון וועלכן די אידן האָבן הויפּטזאַכלאַך גע־ליטן. עס איז דערפאַר נאַטירלאַך, אַז זייער פּלאַן האָט איינגעשלאָסן צוצ. ווען אַ נייע טערער באַוועגונג קעגן דער אידישער באַפעלקערונג זוי נאָר זיי זוללן פאַרכאַפּן די מאַכט.

וואָלט זייער פּלאַן געלונגען, דאַן וואָלט אַ נייע בלוט־באָד גע־מאַכט ווערן דאָס אונגאַרישן אידנטום. — איינע פון די שרעקלעכסטע אין דער געשיכטע. אָבער אונגאַרן אַליין וואָלט פאַרוויקלט געוואָרן אין אינטערנאַציאָנאַלע קאָנפליקטן. דאָס וואָלט געקאָנט זייער לייכט פאַרקאָרן אַ נייע מלחמה: די אויסלענדישע קאַפּיטאַליסטן וואָלטן דאַן אָנגעשלאָסן, און אונגאַרן זאָלט זיך שפּ פון אירע אויסלענדישע חובות.

צום גליק האָט די רעגירונג באַצייטס אנטדעקט די פאַרשווע־רונג. און האָט אויסגעמידן די קאַטאַסטראָפע. איינער פון די אָנ־פירער פון דער פאַרשווערונג, אַ גענעראַל פון דער אונגאַרישער אַרמיי, איז באַגאַנגען זעלבסטמאָרד נאָכדעם ווי ער איז אַרעסטירט געוואָרן.

די פאַרשווערונג צייגט אָבער, ווי אַנגעגעבן עס איז די לופט אין אייראָפּע, ווי פעסט עס פיגן זיך די פאַשיסטישע אָרגאַניזאַציעס אויף אַקאַדעמישע חורבות. אין זעלכע געפאַרן עס דראָען אין אַן דעם פרידן פון דער וועלט.

די "בייליאָס" אין די לעצטע וואָכן

די צוויי געלט "בייליאָס" איבער וועלכע די וויניפּעגער שטייער־צאָלער האָבן געשטימט לעצטן פרייטאָג זיינען ביידע דורכגעפאַלן. דאָס צייגט, אַז וויניפּעגער שטייער־צאָלער זיינען איצט אין אַזאַ שטימונג, אַז זיי ווילן ניט גוטהייסן קיין שום הוצאות. אָן וועלכע, זיי גלויבן, מען קאָן אויסקומען.

דער "בייליאָ" אויף 95 טויזנט דאָלאַר פאַר אַ נייעם פייער האָל אויף סטרעט האָט ניט געקראָגן אפילו קיין דירעקטע מערהייט. וואָס איך שייך דעם "בייליאָ" פאַר 40 טויזנט דאָלאַר פאַרן צובוי צו דער פּאָליציי סטאַנציע, האָט ער געקראָגן אַ מערהייט. אָבער ניט פון צווייַ־דרינטל, וואָס איז נויטיק פאַר אַ געלט "בייליאָ".

אין לעצטן פאַל איז אָבער דער ווייַן אויפן חשבון פון די וואָס האָבן געשטימט קעגן אים. די מעשה איז, וואָס די אויסגאַבע איז שוין געמאַכט געוואָרן, און די שטייער־צאָלער האָבן געדאַרפט בלויז באַ־פולמעכטיקן דעם סיטי קאָנסיל צו מאַכן אַ הלואה צו דעקן די אויסגאַ־בע. און באַלד ווי מען קאָן איצט ניט לייגן דאָס געלט. וועט עס געדעקט ווערן פון די לויפנדיקע הכנסות פונם בודזשעט פון קומענדיקן יאָר. און מען וועט עס דאַרפן אויסצאָלן אין שטייערן אין איין יאָר ציים. אַנ־שטאָט אין אַ צאָל יאָרן.

דער "בייליאָ" וועגן אַ "טאָון פּלענינג קאָמישאָן" איז אָנגענומען געוואָרן, — אָבער גאַנצע צען טויזנט צעטלאַך זיינען גע־פּסלט געוואָרן: זייער אַ סך בירגער האָבן ניט געוואוסט וועגן וואָס עס האַנדלט זיך און ווי צו שטימען.

די פאַרס פון דער קאָמיסיע, לויטן באַשלוס פון די וויילער, וועט זיין: דער מעיאָר, צוויי אַלדערמען און זיבן פּריוואַטע בירגער. דאָס הייסט, אַז זי וועט קאָנטראָלירט ווערן פון פּריוואַטע בירגער. כדי אויס־צומיידן די געפאַר אַז זי זאָל ניט פאַרוואַנדלט ווערן אין אַ קאָמיסיע לטובת ריל־עסטייט אינטערעסן, וועט דער סיטי קאָנסיל מוזן זיין זייער פאַרזיכטיק מיט אירע פלענער.

וואָס איז געשעען אין פּוילן

(ספּעציעל צו ד. א. זו. דורך "איטא")
פון י. גרינבוים

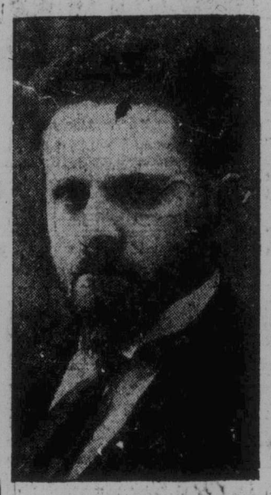
י. גרינבוים

זייט אַ פּאָר יאָר הויבט זיך אָן דאָס לערנען אין די פּוילישע הויכשולן מיט אַרויסטרעטונגען קעגן אידן. אַמאָל זיינען די אַרויסטרעטונגען שאַרפערע אַמאָל שוואַכערע. תמיד אָבער האָבן זיי זיך געדרייט אַרום דער מתים פראַגע, וואָס אידן שטעלן ניט אַן פאַר די פּראָ־פעסאָריומס. דער צענטער פון די אומרוען איז געווען דער מעדיצינ־שער פאַקולטעט. מ'האָט די אידישע סטודענטן ניט צוגעלאָזן צו די אַנא־טאָמישע אַרבעטן, מ'האָט זיי טייל מאָל אַרויסגעוואָרפן פון פּראָסעקטאָ־ריום אָלץ דערפאַר וויל ס'האָבן גע־פעלט אידישע מתים, און מ'האָט גע־האַכט פאַר אַן אומגעהערטער עולה אַז אידן זאָלן זיך לעבנען אויף גויאישע מתים. אידן זאָלן האָבן אַזאַ גרויסע "פּריווילעגיע" — דאָס האָבן די פּוילי־שע סטודענטן ניט געהאַט דערלאַזן...

ס'פאַרשטייט זיך, אַז ניט וועגן די מתים איז עס געגאַנגען אין הינטער־גרונד. עס האָט דאָ געשטעקט די קאַנ־קורענץ פראַגע. דער קאַמף אַרום די מתים האָט געבראַכט דערצו, אַז דער אידישער סטודענט האָט געוויינלאַך פאַרלוירן אַ יאָר אין אַנשטאָט אין 6 יאָר דאָס יאָר דעם מעדיצינישן פאַ־קולטעט געענדיגט אין זיבן יאָר. אינם קאָנקורענץ קאַמף מיט דעם אידישן אַרצט האָט דער ניט אידישער באַקומען אַ שאַנס. דאָך איז ער תמיד געווען אומרואיק מכח דיי אידן. און דאָס פּראָבלעם פון דער אידישער אינטעלי־גענץ, וואָס "מאַנאַפּאַליזירט" אַדער דראָעט צו באַהערשן די פרייע פּראָפעס. איז סעם בכלל אַן מעדיצינ־שער פון טיש.

יערערער, וואָס האָט זיך צוגעהערט צו דער מתים פראַגע, האָט באַלד גע־מוזט איינזען, אַז די באַציאונג צו דעם פּראָבלעם צו די מתים פון די מתים אין ביי אידן ניט קיין אַנדערע ווי ביי־די ניט־אידן, אַלע מענשן, וואָס גלייכן אין תחית המתים באַציען זיך מיט אומווילן, צו דער פּערספּעקטיוו, אַז מענשלאַכע גופים זאָלן ווערן צע־שניטן און אַרויסגעוואָרפן ווי מיסט. אַזאַ וואָס דען: ביי אידן בייגען מתים אויף הפקר נאָר אין אַ נישטיקער צאָל, וואָרום אַ חוץ די קרובים, וואָס באַמיינן זיך צו ברענגען זיי צום קבר, זוידרן נאָך אין דעם פרט באַזונדערע חברות "חסד של אמת". ביי די ניט אידן בלייבן פיל מתים הפקר, קיינער זאָרגט ניט וועגן זיי, און זיי ווערן איבערגעשיקט אין די פּראָסעקטאָ־ריומס. מ'האָט שוין אויסגעאַרבעט גע־זעץ־פּראָיעקטן וועגן שאַפן אַ צוואַנג פאַר די שפּיטעלער צוצושטעלן מתים. מ'האָט שוין געפּרוּווט ווערן אויף נויאישע מתים. אידן זאָלן זיך לעבנען אויף נויאישע "פּריווילעגיע" — דאָס האָבן די פּוילי־שע סטודענטן ניט געקאָנט דערלאַזן...

ס'פאַרשטייט זיך, אַז ניט וועגן די מתים איז עס געגאַנגען אין הינטער־גרונד. עס האָט דאָ געשטעקט די קאַנ־קורענץ פראַגע. דער קאַמף אַרום די מתים האָט געבראַכט דערצו, אַז דער אידישער סטודענט האָט געוויינלאַך פאַרלוירן אַ יאָר אין אַנשטאָט אין 6 יאָר דאָס יאָר דעם מעדיצינישן פאַ־קולטעט געענדיגט אין זיבן יאָר. אינם קאָנקורענץ קאַמף מיט דעם אידישן אַרצט האָט דער ניט אידישער באַקומען אַ שאַנס. דאָך איז ער תמיד געווען אומרואיק מכח די אידן. און דאָס פּראָבלעם פון דער אידישער אינטעלי־גענץ, וואָס "מאַנאַפּאַליזירט" אַדער דראָעט צו באַהערשן די פרייע פּראָפעס, איז סעם בכלל אַן מעדיצינ־שער פון טיש.

יערערער, וואָס האָט זיך צוגעהערט צו דער מתים פראַגע, האָט באַלד גע־מוזט איינזען, אַז די באַציאונג צו דעם פּראָבלעם צו די גופים פון די מתים אין ביי אידן ניט קיין אַנדערע ווי ביי־די ניט־אידן, אַלע מענשן, וואָס גלייכן אין תחית המתים באַציען זיך מיט אומווילן, צו דער פּערספּעקטיוו, אַז מענשלאַכע גופים זאָלן ווערן צע־שניטן און אַרויסגעוואָרפן ווי מיסט. אַזאַ וואָס דען: ביי אידן בייגען מתים אויף הפקר נאָר אין אַ נישטיקער צאָל, וואָרום אַ חוץ די קרובים, וואָס באַמיינן זיך צו ברענגען זיי צום קבר, זוידרן נאָך אין דעם פרט באַזונדערע חברות "חסד של אמת". ביי די ניט אידן בלייבן פיל מתים הפקר, קיינער זאָרגט ניט וועגן זיי, און זיי ווערן איבערגעשיקט אין די פּראָסעקטאָ־ריומס. מ'האָט שוין אויסגעאַרבעט גע־זעץ־פּראָיעקטן וועגן שאַפן אַ צוואַנג פאַר די שפּיטעלער צוצושטעלן מתים. מ'האָט שוין געפּרוּווט ווערן אויף נויאישע מתים. אידן זאָלן זיך לעבנען אויף נויאישע "פּריווילעגיע" — דאָס האָבן די פּוילי־שע סטודענטן ניט געקאָנט דערלאַזן...

אַלץ אין דער "פּלאַנדערונג" וועגן פּרעסטיזש אין דער רעגירונג, אַלץ אין אַ נייטראַל לאַנד, אַלץ אין אַ לאַנד מיט אַ גוטן, ווייל זי איז צוזאַמ־ען.. אויף דעם אופן ניסט זיך צוגעיך אין אייגענפירט אַ מין עקזאַמען, אויף צו באַשטימען די צוגעגרייטקייט פונם סטודענט צו זיינע סטודיעס — אין דער טעכנישע הייסיין. אַן אַקאַדעמישע עקזאַ־מען פון באַשטימט קענענשטאַנד, אַבער מעשה נסים נסים האָבן די אידן פיל אַרבעט אין דער דאָזיקער עקזאַמענעס, הגם דערנאָך אין די פאַקולטעטן גופא לערנען זיך זיך פיל פּלייסיקער, אַזוי, אַז ביים עגזיקן שטייגט באַדייטענד דער אידן.

ווילן אַלזאָ די סטודענטן, באַזונ־דערס אין, וואָס ווערן געפירט דורך די ענדערעטע, איינפירן דעם מנהג, וואָס הערשט אויף די פאַקולטעטן מיט באַ־גרעניצונגען, אין אַלע אַפּטיילונגען פון די אוניווערסיטעטן. אין היות אַז זיי גלייכן ניט דער רעגירונג, אַז זי זאָל עס טאָן מיט גוטן, ווייל זי איז צוזאַמ־ען.. אויף דעם אופן ניסט זיך צוגעיך אין אייגענפירט אַ מין עקזאַמען, אויף צו באַשטימען די צוגעגרייטקייט פונם סטודענט צו זיינע סטודיעס — אין דער טעכנישע הייסיין. אין אַ אַקאַדעמישע עקזאַ־מען פון באַשטימט קענענשטאַנד, אַבער מעשה נסים נסים האָבן די אידן פיל אַרבעט אין דער דאָזיקער עקזאַמענעס, הגם דערנאָך אין די פאַקולטעטן גופא לערנען זיך זיך פיל פלייסיקער, אַזוי, אַז ביים עגזיקן שטייגט באַדייטענד דער אידן.

די ריין סטודענטישע שטרעבונג מיט דער פּאָליטישער, וואָס ווערט געוועגן דעם דירעקט קעגן דער רעגירונג, וואָס שוין מיטגערעכן ווערן. אין דער זעלבער צייט קומט פאַר דער פראַגע פון די בריסקער אַרעסטאַנטן, וואָס וועקט די אויפמערקזאַמקייט צו די פּאָליטישע פראַגן, די עקאָנאָמישע לאַגע אין אומ־געהויער שווער, די אַרבעטסלאָזיקייט וואַקסט, די אָפּפּוזיציע פון דער רע־גירונג פאַלט, ווער ווייס, צי עס וועט ניט געלונגען אויפצורודערן דעם המון מיט אַנטי־אידישע לאָזונגען, מיטקריי־סען אים, אָנפאַלנדיק אויף אידן?

און דער עיקר: די רעגירונג וועט דאָך קומען אין קלעם: — אַרויס־טרעטן קעגן דער פּוילישער וועגנס אַלס שוצערן פון די אידן. צעטרייבן פּוילי־שע פאַטריאָטישע מאַניפעסטאַציעס צוליב אידן. אַרעסטירן פּוילישע סטו־דענטן, ווייל זיי "שפּילן" אַביסל מיט אידן, וועט איר אָנקומען ניט באַזונ־דערס ניט נעהאַט קיין שטרענגע פּאָליציי ניט נעהאַט קיין שטרענגע אינסטרוקציעס. האָט זי מאַקע פיל שטרענגער באַהאַנדלט די אידן, וואָס האָבן זיך פאַרטיידיקט, ווי די ענדע־קישע סטודענטן, וואָס זיינען אָנגעפאַלן אויף די אידן. דאָך איז דער המון געל־ליבן גלייכגילטיק. איז ניט מיטגעריסן שלעכט אָפּגעשניטן. די אידן דאָך זיך פאַרטידיקט. דערצו האָט די מאַכט ניט נעקאָנט גלייכגילטיק זיך צוקוקן, און האָט שוין ניט נעהאַט קיין איס־רייד. אַז צוליב דער אויטאָנאָמיע פון די הויכשולן קאָן זי ניט אינטערווענירן, וואָרום זי קאָן ניט אַריינפירן פּאָליציי אין די געבייטער פון די הויכשולן.

די מאַכט האָט אייניקע טעג גע־וואַרט. אין די ערשטע טעג האָט די פּאָליציי ניט נעהאַט קיין שטרענגע אינסטרוקציעס. האָט זי מאַקע פיל שטרענגער באַהאַנדלט די אידן, וואָס האָבן זיך פאַרטיידיקט. ווי די ענדע־קישע סטודענטן, וואָס זיינען אָנגעפאַלן אויף די אידן. דאָך איז דער המון גע־בליבן גלייכגילטיק. עס האָט ניט נעל־האַלפן די העצע פון די ענדעקישע צייט־טונגען, די בלבולים, וואָס זיי האָבן אויסגעטראַכט וועגן אידן. אפילו די ידיעות וועגן "דער הרג'עטן פּוילישן סטודענט אין ווילנע.

די רעגירונג האָט אָנגענומען שטרענ־גע רעאַגירן ערשט נאָך אייניקע טעג אַנפאַלן אויף אידן, נאָך דער באַקאַנ־טער דערקלערונג פונם שטייער מיניס־טער אין סיים, וואָס איז געקומען אַלס אַן ענטפער אויף אַ אידישער רעדע. אָבער אויך דאַן זיינען די אַרויסרעד־נונגען עגוואַרן ניט נעלייך די שטרענ־סטע. זיי זיינען ערשט פון טאָג צו טאָג געשטיגן אין זיינע שטרענגקייט. דאָ־ריבער זיינען די אַנפאַלן ניט אָפּגע־שעלט געוואָרן. די סטודענטן האָבן געקאָנט אַנוועגן אַ מין אַרויסגעאַרבע־טאַטיק, אַנפאַלנדיק אין פאַרשיידענע נאָסן אַנוועגן, אַז אַזאַ וואָס דאָס איז אַ עגזיסטענץ־מינימום. אַז דער המון האָט זיי אַנגע־נומען אַלס אַ אַנטיסעמיטישן אַקט, אַז דער המון האָט אַנגע־נומען אַלס אַ אַנטי־אידישן אַקט, אַז דער המון האָט אַנגענ